ה רמב"ם פ"ח מהל' שבת

להיסק שרי הואיל ואינו בורר מין אחד מתוך חבירו (תרומת הדשן סי' נ"ז) ואם בירר והניח לאחר זמן אפי' לבו ביום כגון * (טז) שבירר שחרית לאכול (ו) בין הערבים חייב: ד * ה הבורר (ז) פסולת * מתוך אוכל

באר היטב

בכה בידו להניח לסעודה אחרת לא דרך ברירה ע"ש: (ו) בין הערבים. היינו מסעודה לסעודה: (ז) פסולת. וביו"ע מקילין

באור הלכה

דהתה"ד גופא מצדד מתחלה להקל אפילו כשנתערבו יחד היטב ובזה רוצה לבררו כדי להניחו לאחר זמן ומשום דלא שייך שם בורר היכא דכל מין ניכר בפ"ע ולא החמיר בזה לבסוף רק מטעם חשש חיוב ע"ש וכיון דנתערבו בענינו דלית בזה חיובא בכל גווני נראה דאין להחמיר בדבר: * שבירר שחרית. עיין במ"ב כ"כ בספר תוספת שבת ובספר מעשה רוקח ועוד אחרונים ויש אחרונים והמ"א מכללם שהעתיקו דלענין שני מיני אוכלים נשתנה הדין מן בורר אוכל מפסולת ולא נקרא לבו ביום כ"א מסעודה לסעודה כי אחר שאכל בסעודה ומכין לסעודה האחרת אף שהוא עדיין זמן מופלג לה מ"מ בכלל לאלתר הוא. ויש ליזהר בזה דנוגע באיסור דאורייתא: * הבורר פסולת וכו'. זהו לשון הרמב"ם והייט אפילו לאלתר דאי לאחר זמן אפילו אוכל מתוך פסולת חייב וכן איתא בב"י. ויש להסתפק אם גם בורר מונח דוקא כשבירר מקודם ומכין לאכול לאלתר אבל אם בעת האכילה גופא שאוחז בידו ורוצה לאכול מוציא הפסולת ומשליכו לא שייך בורר אף שעושה דבר זה קודם האכילה דזהו דרך אכילה או דילמא לא שנא אלא צריך להשליכו אחר שיאכל דוקא או שישליך מן האוכל עמו ומצאתי בספר ברכי יוסף שכתב שנחלקו בדבר מהר"י אבולעפיא ומהרי"ט לגלון שמהר"א מיקל ומהרי"ט אוסר ומטעם זה אוסר להשליך הזבוב מן הכוס אא"כ ישפוך ג"כ קצת משקה עמה [והובא בבה"ט] והתיר רק מטעם אחר ועיין לקמן בסע"ז בבה"ל וכתב הברכי יוסף דמסתימת הפוסקים שלא חילקו בזה משמע דפסולת מתוך אוכל אפילו באופן זה חייב. וביארתי בספרים ומצאתי שהראשונים פליגי בסברא זו דהנה בחידושי הרמב"ן מוכח כדברי מהר"י אבולעפיא הנ"ל דז"ל הרמב"ן בליקוטיו על שבת דף ע"ד בד"ה וכי מותר וכו' פי' מסברא קסבר רבה וכו' שאין דרך ברירה בכך אלא כאוכל ומוציא פסולת בתחילה שהוא אוכל ומפריש פסולת מתוך אוכל הוא שמותר הרי דהרמב"ן נקט זה למילתא דפשיטא דזהו לאו דרך ברירה ורב יוסף דפליג גם על רבה הוא רק מטעם אחר כמו שכתב שם בהדיא ולשון זה של הרמב"ן העתיק ג"כ הריטב"א בחידושיו. אמנם מדברי הרא"ש בתשובה והועתק דבריו בטוש"ע לקמן בסע"ז משמע דס"ל כמהרי"ט דלא התיר גם במים שיש בהם תולעים לסנן לתוך פיו ע"י מפה רק מטעם דמה שמסנן בשעת שתיה את הפסולת שלא יכנס לתוך פיו אין זה מעין מלאכה ומותר [ור"ל דלא שייך שם ברירה במה שמסנן ע"י פיו] ומדלא קאמר סתם דבשעת שתיה גופא אין שייך בורר אלא ודאי דס"ל כמהרי"ט דלא שנא: * מתוך אוכל וכו'. וכ"כ הר"ן בפרק כלל גדול בשם ר"ח וכתב הרה"מ שכן הסכים הרמב"ן וכן נראה מן ההלכות [לא ידעתי מנין לו דילמא הא דהביא הרי"ף להא דתורמוס היינו שהוא חייב לאחר זמן ואוכל מתוך פסולת אף לאח"ז שרי ולכאורה משמע דתוספות מפרשי הכי דבד"ה ולא ידענא וכו' מפרשי מה דקאמר גם אי משום דסבר אוכל מתוך פסולת אסור היינו לאחר זמן וממילא מה דקאמר גמרא א"כ לימא קסבר חזקיה אוכל מתוך פסולת אסור היינו ג"כ בלאחר זמן ופ"ז דחי הגמרא דתורמוס כפסולת מתוך אוכל דמיא ומימרא דאביי דמחייב לאחר זמן קאי אפסולת מתוך אוכל וכן נראה מקושית אביי שם ע"ש ואולי כוונת הרה"מ הוא מדקאמר הרי"ף סתם דהבורר תירמוס חייב ולא פירש ש"מ דבכל גווני מיירי ול"ע] וכ"כ בסמ"ג וסמ"ק כ"ז הביא בב"י שם וכן נראה ג"כ מדברי הרא"ש וכ"כ הריטב"א והמאירי וראיתי בספר מאמר מרדכי שכתב על סעיף זה וז"ל מכאן נראה ברור דמה שנוהגין בסעודות גדולות וכיוצא לקרוע הדג מגבו ולהסיר השדרה שבאמצע דיש ליזהר בשבת מלעשות כן דהו"ל בורר פסולת מתוך אוכל דחייב אפילו בלאלתר אלא יניח השדרה שם ולא ישליכנה לחוץ וכן יזהר כל אדם שלא להשליך עצמות הבשר לחוץ אלא בדרך אכילה דהיינו עצם שיש עליו קצת בשר יאחז בו לאכול ממנו ולהשליכו אח"כ מידו [מלשון זה משמע דאף בעת האכילה גופא צריך ליזהר שלא להפריש העצמות מן הבשר ולהשליכו לחוץ רק אחר שכבר קלף הבשר ואכל יכול להשליכו אבל לא ברירת דבר זה וכמו שכתבנו למעלה] ואותו שאין עליו בשר אל יגע בו אלא יאכל הבשר והעצמות ישארו בקערה ואח"כ ישליכם אם ירצה עכ"ל והנה אין העולם נזהרין כלל לדקדק בזה דהיינו לא מיבעיא בעת האכילה גופא דבזה אפשר שלא יוכל למחות בידם דיש להם על מי לסמוך וכנ"ל אלא אף קודם האכילה וכגון האנשים ונשים שמכינין המאכל להביא לשלחן ג"כ אין נזהרין כלל וקולפין העצמות מעל הבשר מקודם ואח"כ נכשלין באיסור חיוב חטאת. ואמרתי לחפש עליהם זכות דהיינו לא מיבעיא אם העצמות רכיכי וראויים ג"כ לאכילה דמלוי הוא דאף לאחר שמפרידם חוזר ואוכלם דבודאי אין שם פסולת עלייהו כלל אלא אפילו אם הם קשים והוא משום כיון דהעצמות והבשר הם בחבור אחד שייך בענינו מה שהביא המ"א בסימן תק"י בשם היש"ש לענין לוזים ובטנים שכתבנו ועדיין הם בקליפתן דאף לענין בורר מין אחד הוא ואין שם פסולת עליו ובאיזה ענין שמתקן האוכל מתוך השומר תקין אוכל בעלמא הוא ואין שם מלאכה עליו עכ"ל [ואף שדחה המ"א דבר זה מהא דכתב הב"י בסוף סימן שכ"א בשם הירושלמי דהקולף שומים ובצלים חייב משום בורר דחייתו היא רק מה שבסתם היש"ש וכתב דאין שם מלאכה עליו ומשמע אפילו שכוונתו היה בזה שלאחר זמן ולזה השיג מהא דהקולף שומים וכו' אבל לאלתר גם המ"א מודה דאין שם בורר עליו כדאיתא שם בב"י גופא דלהכלן לאלתר מותר לקלוף שומים ובצלים ובזה מתורץ ג"כ דברי המ"א מהשגת הא"ר] ואף הכא נמי תיקון אוכל בעלמא הוא ואין שם מלאכה עליו אפילו כשקולף ותולך העצמות מעל הבשר ובלבד שיהיה לאלתר וכמו שם לענין קולף שומים ובצלים אף דגם שם הקליפה הוא פסולת אפ"ה קי"ל בסוף סימן שכ"א דהיכא דקולף כדי לאכול לאלתר דמותר וע"כ משום דלאלתר אין שום פסולת על הקליפה אלא תיקון אוכלא בעלמא ואין דומה לפסולת דעלמא שהוא פסולת גמור שהוא נפרד מן האוכל משא"כ זה שהוא מחובר ביחד עם האוכל וה"נ בענינו היכא דכונתו לאכול לאלתר אמרינן דתיקון אוכל בעלמא הוא ואין שם פסולת עלייהו כיון דעדיין לא נפרדו ומחוברים ביחד וזה דוחק לומר דדוקא שם סובר היש"ש כן משום שקליפת אגוזים הוא שומר לפרי וכן קליפת השום דז"א דהיש"ש מדמה איסור ברירה לאיסור טלטול המוזכר שם ברא"ש וטור ובאיסור טלטול מחלק שם הרא"ש והטור בהדיא בין עצמות לזה משום בעצמות כבר נפרדו משמע דבלא נפרדו ליכא כמו אגוזים ואין להקשות על דברינו מהא דאיתא בסימן ש"כ ס"ט דר"ת אוסר בבוסר לסחוט בתוך הקדרה של מאכל משום דבוסר בעצמו אינו ראוי לאכילה וא"כ הו"ל כבורר אוכל מתוך פסולת אלמא דאף שהבוסר בעצמו לכתחלה הוא ענב אחד שמחובר בו אוכל ופסולת ביחד אפ"ה שם בורר עליו משום דבסוף נברר אחד מחבירו וה"נ דכוותיה ויש לדחות מכמה טעמי חדא דהא כתב שם בא"ר בשם שבה"ל דהמקיל כדעה הראשונה דמתיר אף בבוסר לא הפסיד ואפילו לדעת ר"ת משמע בתוספות דף קמ"ד ע"ב ד"ה חולב דאיסורו הוא משום דש ולא משום בורר וע"ש בבה"ל מש"כ בזה ועיין באבן העוזר שכתב דאף הר"ן שהעתיק דס"ל כבורר אוכל מתוך פסולת ג"כ כוונתו דס"ל כדש ודבר זה בודאי לא שייך בענינו. היוצא מכל הנ"ל דבעת האכילה גופא המקיל וקולף העצמות מן הבשר בודאי לא נוכל למחות בידו ואפילו לתקן קודם אכילה באופן זה ג"כ לדעת הרמ"א והמהרש"ל דרך אכילה הוא אם כוונתו לאכול הבשר לאלתר ויש לצרף לזה ג"כ דעת איזה מן הראשונים שהובאו בברכי יוסף שסוברין דלאלתר מותר אף פסולת מתוך אוכל ואף דרבים המה האוסרים וכנ"ל ולכן לא פסק בשו"ע כוותייהו מ"מ בענין זה דבלא"ה יש הרבה סברות להקל וכנ"ל לא נוכל למחות ביד הנוהגין להקל אבל לתקן דבר זה לאחר זמן כמו שנוהגין בסעודות גדולות יש ליזהר מאד וכמו שהבאנו לעיל בשם המאמר מרדכי

משנה ברורה

וע"כ צריך לברור זה המין שרוצה ליטול עכשיו והשאר ישארו על מקומם ולא להיפוך ואפשר דאם תלוים כמה בגדים על הכותל ומחפש אחר בגדו שרוצה עכשיו ללבשו ועי"ז מוכרח לסלק מתחלה כל שאר הבגדים לא הוי בכלל בורר וכן אם מונחים בקערה כמה מינים יחד זה על זה והמין שרוצה לאכול מונח למטה ומסלק אלו שמונחין למעלה כדי שיוכל להגיע להמין שלמטה וליטלו לא הוי בכלל בורר ועיין בבה"ל: (טז) שבירר שחרית וכו'. וה"ה אם